

Handläggare
Åsa Örnevik
Telefon: 08-50815039

Till
Skarpnäck stadsdelsnämnd
2024-06-13

Remiss, Miljöprogram 2030 för Stockholms stad

Svar på remiss från kommunstyrelsen (KS 2023/682)

Förvaltningens förslag till beslut

Skarpnäcks stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.

Sammanfattning

Skarpnäck stadsdelsnämnd har av kommunstyrelsen fått en remiss för yttrande senast den 20 juni 2024 gällande revideringen av Miljöprogram 2020-2023. Stockholms stads miljöprogram är ett stadsövergripande styrdokument och slår fast mål där Stockholms utmaningar och påverkan på omvärlden bedöms som störst. Programmet innehåller 7 mål och 18 delmål som preciserar den strategiska inriktningen. Under respektive mål finns exempel på åtgärder vilka utvecklas i handlingsplaner som exempelvis Klimathandlingsplanen, Handlingsplan för biologisk mångfald och Kemikalieplanen där genomförandet för att nå målen konkretiseras. Programmet är integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi och fastställer vilka nämnder och bolagsstyrelser som är ansvariga för att genomföra åtgärder samt följa upp arbetet för respektive delmål.

De sju målen är:

1. En rättvis och inkluderande omställning
2. Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck
3. Ett Stockholm med livskraftiga ekosystem
4. Ett klimatanpassat Stockholm
5. Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm
6. Ett giftfritt Stockholm
7. Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Björkhagsplan 6
Box 5117
121 17 Johanneshov
Växel 08-508 150 00
Fax 08-508 15 099
skarpnack@stockholm.se
start.stockholm

Programmet innehåller även ett avsnitt om arbets- och förhållningssätt: samverkan, inköp, kommunikation och påverkan, innovation, digitalisering och lärande, är de identifierade verktygen som staden behöver för genomförande av målen och lyckas med miljö- och klimatarbetet.

Förvaltningen är positiva till det föreslagna Miljöprogrammet 2030 med syftet att förbättra miljötillståndet och minska utsläppen såväl i staden som globalt knyter det väl an till nationella mål och internationella överenskommelser. Förvaltningen lyfter fram behov av förtydliganden och kopplingar till övrig styrning i staden samt exempel på förvaltningens arbete inom programmets målområden.

Bakgrund

Skarpnäck stadsdelsnämnd har av kommunstyrelsen fått en remiss för yttrande senast den 20 juni 2024. Stadens innevarande Miljöprogram 2020-2023 löpte ut under 2023. I kommunfullmäktiges budget för 2023 gavs därför ett uppdrag om att revidera nuvarande program. Förslaget till nytt miljöprogram har tagits fram av brett sammansatta grupper från olika delar av Stockholms stad under ledning av kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB. I arbetet har representanter från flertalet förvaltningar och bolag inom staden deltagit och bidragit med expertkunskap inom olika fokusområden.

Ärendet

Stockholms stads miljöprogram är ett stadsövergripande styrdokument och slår fast mål där Stockholms utmaningar och påverkan på omvärlden bedöms som störst. Programmet fokuserar på vad staden som organisation själv kan göra men det innehåller även målsättningar som uppnås tillsammans med andra, exempelvis näringslivet och stockholmarna.

Programmet innehåller 7 mål och 18 delmål som preciserar den strategiska inriktningen. Det reviderade programmet har vissa förändringar i målstrukturen med det nytillkomna målet En rättvis och inkluderande omställning, som tydliggör att miljöarbetet även behöver främja den sociala hållbarheten. De två tidigare målen om Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm och En fossilfri organisation 2030 är nu samlade under Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck. Utöver det kvarstår målen med vissa förändringar i formuleringen. Under respektive mål finns exempel på åtgärder vilka utvecklas i handlingsplaner som exempelvis

Klimathandlingsplanen, Handlingsplan för biologisk mångfald och Kemikalieplanen där genomförandet för att nå målen konkretiseras.

Programmet fastställer vilka nämnder och bolagsstyrelser som är ansvariga för att genomföra åtgärder samt följa upp arbetet för respektive delmål. Stadsdelsnämnderna kvarstår som genomförandeansvariga och förväntas bidra till 16 av de 18 delmålen. Stadsdelsnämndens uppföljningsansvar sker inom ramen för de av Kommunfullmäktige fördelade aktiviteterna och indikatorerna.

Miljöprogrammet är integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi, ILS. Varje år görs en uppföljning av måluppfyllelsen. Under 2027 ska en mer omfattande halvtidsuppföljning och politisk uppföljning genomföras för att säkerställa att staden är på rätt väg för att nå målen år 2030. Det nya miljöprogrammet fastslår också att en analys av miljö- och klimatkonsekvenser inklusive ett rättviseperspektiv ska inkluderas i alla relevanta nämnd- och styrelsebeslut som påverkar uppfyllandet av stadens miljö- och klimatmål.

Innehållet i de sju målen sammanfattas nedan med exempel på åtgärd under respektive mål.

1. En rättvis och inkluderande omställning handlar om att miljö- och klimatarbetet ska bidra till ett mer jämlikt samhälle där Stockholmarna ska vara delaktiga och ha inflytande i omställningen. Utöver det ska stadens verksamheter utformas så att de stärker en rättvis omställning och grupper som drabbas hårdast av klimat- och miljöproblemen ska skyddas.

Exempel på åtgärd som berör stadsdelsnämnden är:

Utveckla former för kommunikation och dialog om miljö och klimatfrågor för att involvera fler invånare och civilsamhälle, bland annat på platser där åtgärder genomförts.

2. Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck tar avstamp i Parisavtalet och innefattar att stadens organisation ska vara fossilfri till 2030, Stockholm ska bli klimatpositivt 2030 och fossilfritt 2040 genom minskade utsläpp och koldioxidlagring. Fokus är på en kraftigt minskad klimatpåverkan från transportsektorn både inom stadens organisation samt för staden som helhet. Frågan om att minska klimatpåverkan från stadens måltider och livsmedel

adresseras också särskilt med nya delmål. Utsläppen till följd av stadens, boendes och verksammas konsumtion ska minska kraftigt, både de utsläpp som sker i Stockholm och i omvärlden.

Exempel på åtgärd som berör stadsdelsnämnden är: Minska klimatpåverkan från konsumtion genom beteendeförändringar i stadens verksamheter samt genom krav på minskad klimatpåverkan från stadens inköp.

3. Ett Stockholm med livskraftiga ekosystem innebär att stadens växter och djur ska leva i livskraftiga populationer och den biologiska mångfalden och den blågröna infrastrukturen ska stärkas. Vattenkvaliteten ska förbättras genom bland annat växtbäddar, dammar och våtmarker och på sikt ska god vattenstatus uppnås. Staden ska bidra till en stärkt biologisk mångfald, både lokalt och i omvärlden genom miljö- och klimatsmart konsumtion.
Exempel på åtgärd som berör stadsdelsnämnden är: Planera för genomförande av åtgärderna i de stadsdelsvisa åtgärdsförslagen för biologisk mångfald samt arbeta med bekämpning av invasiva arter på land och i vatten.
4. Ett klimatanpassat Stockholm handlar om att stärka stadsmiljöns motståndskraft med hänsyn till ett varmare och mer nederbördsrikt klimat som kan innebära torka och översvämningar. För en mer motståndskraftig stad behöver ett klimatanpassningsperspektiv som syftar till att stärka relevanta ekosystemtjänster finnas med i utformningen av parker, grönytor, gator, skolgårdar, innergårdar och torg. Staden behöver arbeta vidare med verksamhetsanpassning och ha rutiner och åtgärder på plats för att bedriva samhällsviktig verksamhet även under extrema väderhändelser med särskild hänsyn till sårbara grupper.
Exempel på åtgärd som berör stadsdelsnämnden är: Skapa multifunktionella lösningar för lokalt omhändertagande av dagvatten vid skyfall och öka den befintliga stadsmiljön med mer grönska och vegetation.
5. Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm fokuserar på att användningen av materiella resurser och energi behöver bli mer effektiv. Målet har en stark synergi till andra mål som Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck genom minskade utsläpp av växthusgaser och Ett giftfritt Stockholm genom minskad kemikaliespridning, men är också ett viktigt mål i

sig. Konsumtionen behöver vara inom hållbara nivåer och staden behöver förändra materialval, beteenden och konsumtionsmönster samt främja och möjliggöra cirkulära flöden. Resurser behöver cirkulera, återbrukas, återanvändas och återvinnas, i stället för att gå till energiutvinning.

Exempel på åtgärd som berör stadsdelsnämnden är: Verka för att i högre utsträckning bevara befintliga byggnader och undvika rivningar.

6. Ett giftfritt Stockholm handlar om att förekomsten av skadliga ämnen behöver minska för att inte vålla hälso- och miljömässiga problem. Staden ska minska användningen av skadliga ämnen och verka för ökad medvetenhet om detta bland stockholmare och näringsliv. Staden behöver dessutom skaffa sig förbättrad kunskap om de förorenade områden som finns och arbeta för att åtgärda områden som bedöms utgöra en prioriterad miljö- och hälsorisk. Stockholmare ska inte utsättas för skadliga nivåer av luftföroreningar.

Exempel på åtgärd som berör stadsdelsnämnden är: Platsgjutet gummi i offentlig miljö ska stegvis fasas ut. Vid anläggning av nya ytor samt uppgradering av befintliga ytor ska miljövänliga, biologiskt nedbrytbara material vara norm. Alternativa material ska löpande undersökas.

7. Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö innebär att utsläppen från framförallt trafiken minskar så att luftkvaliteten förbättras och bullret från trafiken minskar. Minskad påverkan på luft- och ljudmiljö bör främst ske direkt vid källan, exempelvis genom att bygga staden så att vägtrafiken minskar, främja gång, cykel- och kollektivtrafik samt att verka för att allt fler el-fordon. Andra kompletterande åtgärder som skyddar invånarna från de skadliga nivåer av buller och luftföroreningar som ändå uppstår kan exempelvis vara i form av bullerskydd eller genom att hålla efter vägdammet för att minska partiklar. Exempel på åtgärd som berör stadsdelsnämnden är: Tillämpa gröna lösningar för en förbättrad ljudmiljö, exempelvis sedumtak, gröna väggar, ersätta hårdgjorda ytor med gräs, buskar eller ängsväxter.

Programmet innehåller även ett avsnitt om arbets- och förhållningssätt: samverkan, inköp, kommunikation och påverkan,

innovation, digitalisering och lärande är de identifierade verktygen som staden behöver för genomförande av målen och lyckas med miljö- och klimatarbetet. Samverkan behöver utvecklas såväl internt inom stadens organisation som externt med bland annat näringsliv, civilsamhället och akademien. Inköp, från upphandling till konsumtion, är betydelsefullt för att uppnå majoriteten av miljöprogrammets mål. Stadens interna och externa kommunikation är en viktig strategisk process som ger stöd för att nå målen i programmet och som dessutom påverkar hur arbetet och staden uppfattas. Innovation, digitalisering och lärande behövs för att tillvarata möjligheter, inkludera nya arbetssätt, utveckla tjänster och för att sprida kunskap.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av ekonomiavdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 5 juni 2024.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till det föreslagna Miljöprogrammet 2030 med syftet att förbättra miljötillståndet och minska utsläppen såväl i staden som globalt knyter det väl an till nationella mål och internationella överenskommelser.

Stadsdelsnämnden bidrar genom förvaltningens arbete inom samtliga av programmets målområden. Förvaltningen vill lyfta fram att arbetet med ett minskat globalt klimatavtryck sker genom verksamheternas beteendeförändringar kopplat till energiförbrukning, ökad andel klimatsmart mat och minimerat matsvinn samt riktade energieffektiviserande åtgärder. Åtgärder som bidrar till ett klimatanpassat Stockholm med livskraftiga ekosystem sker löpande genom att utveckla verksamhetsnära platser, parker, naturområden och naturreservat med fokus på biologisk mångfald och klimatanpassning.

Då miljöprogrammet fungerar som paraplydokument till ett antal handlingsplaner och andra vägledande dokument ser förvaltningen nyttan av att kopplingen till dessa tydliggörs i programmet med hänvisningar under respektive mål. Staden har en bred flora av styrdokument som innefattar miljö- och klimatarbetets inriktning, vilka både angränsar och ibland överlappar varandra. Därav bör en översyn ske samt en tydlig dokumenthierarki skapas.

Förvaltningen ser behov av att samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag vidareutvecklas i syfte att gemensamt säkerställa måluppfyllelse. Stadsdelsnämndernas ansvarsområden

och omslutning gällande stadsmiljö utgör en mindre del av staden som helhet och möjligheten att på egen hand nå målen är låg.

Förvaltningen ser ett behov av att anpassa möjligheten att söka centrala medel till utformningen i miljöprogrammet för att nå en ökad måluppfyllelse, exempelvis genom att möjliggöra ansökningar som avser flera budgetår och omfatta åtgärder som är i linje med målsättningarna. Ett exempel på det är kostnader för att bryta upp fallskyddsunderlag och ersätta detta.

Förvaltningen lämnar kommentarer och förslag kopplat till miljöprogrammets respektive målområde nedan.

Målområde 1, En rättvis och inkluderande omställning

Förvaltningen ser OSA-anställningar, feriejobb, samhällsvägledning, stadsdelsmammor, föräldraskapsutbildningar, mm. som framgångsrika verktyg i arbetet med delaktighet i linje med en inkluderande omställning och föreslår fortsatta satsningar. Skarpnäcks stadsdelsnämnd har under flera år fördelat föreningsbidrag till lokalt förankrade föreningar inom miljö- och klimat, förvaltningens erfarenhet är dock att miljö- och klimatföreningarna inte utgår från stadsdelsområdenas indelning. Förvaltningen ser behov av att föreningsstöd inom miljö- och klimatarbete samordnas av Miljöförvaltningen som ansvarig fackförvaltning.

Förvaltningen menar att staden behöver samordnas och bistå stadsdelsförvaltningarna med vägledning och kommunikationsmaterial kring hur ett arbete med rättviseaspekterna i omställningen kan genomföras i samverkan med de innevånare som inte nås via förvaltningens verksamhetsområden utifrån stadsdelsförvaltningens uppdrag och rådighet.

Gällande stadens upphandlingar så bör fokus vara på att ställa rätt kvalitetskrav ner på produktnivå för att möjliggöra ett anbudssortiment/utbud som möjliggör att uppfylla stadens målsättningar.

Om begreppet styrsystem syftar till systemstöd som kostdatasystem och inköpssystem som Agresso så är det en möjliggörare vilken kan bidra redan i planeringsskede samt vid inköp.

Målområde 2, Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck

Närproducerad mat lyfts som en framgångsfaktor i programmet både för minskade utsläpp och ökad livsmedelsförsörjning.

Förvaltningen instämmer och kan bidra genom att rikta

verksamheternas inköp. För att genomföra detta behöver begreppet närproducerad definieras och upphandlingen möjliggöra det. Förvaltningen anser att all omsorgsverksamhet bör arbeta utifrån konceptet likt det som är framtaget för vård och omsorgsboenden ”Hållbar äldreomsorg”. Med små justeringar kan det fungera även inom hemtjänst och verksamheter för personer med funktionsnedsättning.

Målområde 3, Ett Stockholm med livskraftiga ekosystem

Under 3.1 finns ett exempel på åtgärder, Utveckla ett verktyg för systematisk ekologisk kompensation som tar hänsyn till biologisk mångfald och övriga ekosystemtjänster. Detta verktyg bör kompletteras med en finansieringsmodell.

Förvaltningen anser att kommunfullmäktiges budgetuppdrag kring ekologiskt särskilt betydelsefulla områden ska omhändertas i övergripande stadsplanering likväl i planprocessen behöver tydliggöras som en del i målarbetet.

Förvaltningen noterar att måltider har fallit bort ur indikatorn för ekologisk andel. En separat indikator bör införas för att även fortsättningsvis kunna följa utfallet för ekologisk andel i måltider.

Målområde 4, Ett klimatanpassat Stockholm

Förvaltningen vill lyfta att samverkan och samordning inom staden är viktig för att lyckas skapa en stad som är robust nog att klara klimatförändringarnas effekter. Förvaltningen ser ett behov av motsvarigheten till de lokala åtgärdsprogram för vatten (LÅP) och de stadsdelsvisa åtgärdsförslagen för biologisk mångfald (SÅF) gällande klimatanpassningar. Den bör utgå från en stadsövergripande inventering och innehålla åtgärdsförslag och prioriteringar som förvaltningen kan genomföra.

Målområde 5. Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm

Nedskräpning i form av såväl förpackningar som miljöfarligt avfall är ett stort problem inte minst i skyddade områden så som naturreservat. Förvaltningen anser att staden behöver stärka dialogen med externa aktörer för att komma åt producentansvaret. Förvaltningen föreslår att SVOA ges i uppdrag att ta fram en mindre Pop-up återbruk för att möjliggöra uppställning på trängre platser. Vilket skulle ge fler innevånare tillgång till återvinning och ökad cirkulär ekonomi genom återbruk.

Målområde 6. Ett giftfritt Stockholm

Programmet har utrymme att än mer tydliggöra att staden ska ställa och följa upp relevanta kemikaliekrav vid upphandlingar av till exempel äldreboende, hemtjänst, LSS-boende, förskolor, skolor. Riktade medel inom ramen för centrala medelsreserven med möjlighet att ansöka för genomförande av kemikalieplanen skulle ge möjlighet att inventera och åtgärda både inomhus- och utomhusmiljön.

I programmet föreslås att platsgjutet gummi i offentlig miljö ska fasas ut. Förvaltningen vill lyfta fram vikten av att en avvägning om platsens tillgänglighetsanpassning tas i beaktan vid materialval.

Målområde 7. Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö

Målet har ett stort fokus på barn och bör utvecklas till att bättre inkludera övriga sårbara grupper som exempelvis äldre kopplat till både frisk luft och minskat buller. Samt inkludera en bredare aspekt av förbättrad ljudmiljö i exempelvis offentliga miljöer.

Förvaltningen föreslår att Skarpnäcks stadsdelsnämnd godkänner tjänsteutlåtandet och överlämnar det som svar på remissen.

Karin Bülow
Stadsdelsdirektör
Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Jonas Ransmyr
Ekonomichef
Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Bilagor

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Stadsdelsdirektör	2024-05-20
Jonas Ransmyr, Ekonomichef	2024-05-20